

MARY BEARD, SPQR - POVIJEST STAROG RIMA

Zagreb: Školska knjiga, 2018., 549 stranica, 124 ilustracije, 5 karata, 1 tablica.

ISBN: 978-953-0-60029-4

Zagreb: Školska knjiga, 2018, 549 pages, 124 illustrations, 5 maps, 1 table.

ISBN: 978-953-0-60029-4

O životu i radu autorice Mary Beard mogla bi se vjerojatno napisati i knjiga, ali za tek nekoliko uvodnih riječi prikaza, možda bi najprikladnije bilo napisati da je za zasluge na polju Klasika 2018. godine imenovana Damom Zapovjednicom Britanskog Carstva. Rođena 1955. godine, školovala se na Cambridgeu na kojem trenutno i radi. U svom se radu bavila raznim temama iz antičke povijesti na temelju kojih je samostalno i u suautorstvu napisala 18 knjiga. *SPQR – Povijest starog Rima* predstavlja šesnaestu knjigu, izdanu 2015. godine,¹ koju je 2018. godine s engleskog za Školsku knjigu preveo Ivan Ott, za koju autorica sama kaže da je nastala na nagovor njena prijatelja i kolege, a rezultat je pedesetogodišnjeg bavljenja rimskom poviješću (što bi pak značilo da ju je Rim kao cjelina zainteresirao još tijekom osnovne škole).

Knjiga je sadržajno podijeljena na 12 numeriranih (glavnih) poglavlja i devet nenumeriranih od kojih glavnom dijelu knjige prethode poglavlje naslovljeno *Zemljovidi* (7-13) u kojem autorica donosi pet karata posloženih kronološkim redom (od ranog Rima do rimskog svijeta), nakon čega idu autoričin *Predgovor: Povijest Rima* (14-18) i

Life and work of Mary Beard could probably fill up a book, but for a few short words of this introduction it would be appropriate to mention that she was named Dame Commander of the British Empire for her merits in the field of Classics. Born in 1955, she's currently working at her alma mater – Cambridge. In her career, she researched various topics in ancient history and produced 18 books, some as a coauthor. *SPQR – Povijest starog Rima*¹ is her 16th book and is the result of a fifty year long dealing with Roman history (which would mean that Rome attracted her interest since elementary school). Book was published in 2015 and translated to Croatian by Ivan Ott in 2018.

Book is divided in twelve numbered (main) and nine unnumbered chapters some of which are preceding the main part, like *Zemljovidi* [Maps] (7-13), in which the author gives five maps arranged in chronological order (from early Rome to Roman world), *Predgovor: Povijest Rima* [Prologue: The History of Rome] (14-18), which is a preface by the author and *Predgovor hrvatskom izdanju* (19-24), which is a preface written by Alka Domić Kunić. The main part is followed by chapter *Bibliografija* [Further Reading] (490-515), in

¹ *SPQR – A History of Ancient Rome*, Profile Books LTD, London, 2015.

¹ The original title in English reads *SPQR – A History of Ancient Rome* (Profile Books LTD, London, 2015).

Predgovor hrvatskom izdanju (19-24) koji je napisala Alka Domić Kunić. Numeriranim poglavljima slijede *Bibliografija* (490-515) u kojoj je autorica po poglavljima navodila prijedloge za daljnja čitanja o temi, navodeći redom istaknutije moderne autore, dok je hrvatskom izdanju dodan prijedlog prevedenih (samim time vjerojatno i dostupnijih) djela o temi. Slijedi *Kronologija* (516-526) gdje su tabličnim prikazom po ključnim godinama navedene književne osobe i pojave, događaji, vladari i razdoblja te ratovi. Nakon *Zahvale* (526-527) slijedi *Popis ilustracija* (528-535) te na kraju *Kazalo* (536-549).

Iz samog redoslijeda numeriranih poglavljia jasna je autoričina ideja razbijanja dijakroničnosti proučavanja rimske povijesti. U skladu s time poglavljia su naslovljena poprilično atipično za neko povijesno djelo, uz iznimku trećeg poglavljia *Rimski kraljevi* (85-119) u kojem čitatelj stvarno dobije ono što očekuje. Već u predgovoru vidi se autoričina ideja dekonstrukcije nekih etabliranih ideja o rimskoj povijesti i suprotstavljanje povijesnih mitova novijim spoznajama temeljenima na multiperspektivnosti i interdisciplinarnosti što je omogućilo postavljanje novih ciljeva u istraživanju.

Po Beard, rimska povijest počinje od Cicerona i razdoblja 1. stoljeća pr. Kr., ne zato što je ne zanima ono što se dogodilo prije, već zato što je to razdoblje buđenja „svijesti“ rimskih autora koji koriste starije zapise da bi stvorili priču. U tom kontekstu, može se i prihvatiti njena argumentacija da rimska povijest započinje tada, koliko god to na prvu nebulozno zvučalo. Ona to naziva *Ciceronov zvjezdani trenutak* (25-53).

Počevši od drugog poglavljia, naslovljena *Na početku* (54-85), autorica u fokus stavlja period kraljevstva i daje kronološki prikaz povijesti Rima tako da kroz kritiku provlači cijelu ideju osnivanja, uz napomenu da nominalno ne postoji toliko smisljena i jedinstvena priča koja bi zamijenila cijelu mitološku ideju od Eneje do otmice Sabinjanki, ali da arheologija nudi niz manjih rješenja koja ukazuju na drukčiju povijest Rima. Već navedeno, treće poglavljie ipak nastavlja u realnijem tonu ustvrdivši da su preostalih šest kraljeva ipak povijesne osobe, dovodeći u pitanje jedino duljinu njihova vladanja.

Četvrtim poglavljem, *Veliki skok naprijed* (120-153) premješta fokus na rimsku republiku baveći se razvojem rimskog društva. Beard je kritična prema

which the author recommends modern authors for further reading, and the Croatian edition is expanded with translated and thus more accessible works on the topic. Following the bibliography is *Kronologija* [Timeline] (516-526), a chapter where author gives tabular view of literary authors, events, rulers, periods and wars. After *Zahvale* [Acknowledgements] (526-527) comes *Popis ilustracija* [List of Illustrations] (528-535) and *Kazalo* [Index] (536-549) at the end.

By the look of the numerated chapters, it is clear that author wishes to shatter diachronic research of Roman history. In accordance, chapter names are atypical for a historiographic work with the exception of the third named *Rimski kraljevi* [The Kings of Rome] (85-119) where the readers get what they expected. Author's aim is, as shown in her foreword, to deconstruct already established ideas and to contrast myths to new insights based on multiperspectivity and interdisciplinarity that enabled new research goals.

According to Beard, Roman history starts with Cicero in 1st century BCE, not because of her disregard for the events that happened before, but for the awakening of Roman authors' consciousness and their use of old records to create a narrative. In that case, her argumentation for the beginning of Roman history, as crazy as it sounds, can be accepted. She named it *Ciceronov zvjezdani trenutak* [Cicero's Finest Hour] (25-53).

Starting with chapter two, named *Na početku* [In the Beginning] (54-85), author focuses on the period of Kingdom and gives chronological view of Roman history by critically examining the idea of founding the city, with notion that there is no profound and singular story that can substitute the mythical storyline from Aeneas to the rape of the Sabine women, but notes that archaeology offers a series of smaller solutions that indicate alternative history of Rome. Third chapter continues in a more realistic tone, asserting that the remaining six kings were indeed historical persons, questioning only the length of their rule.

In fourth chapter, *Veliki skok naprijed* [Rome's Great Leap Forward] (120-153), author shifts focus on Roman Republic and deals with the growth of the society. Beard is critical towards ancient authors, mainly Livy as she considers social development to be lesser than shown, and offers quality arguments supporting the idea. Next chapter, named

antičkim autorima, najprije Liviju jer smatra da je razina društvenog razvoja bila niža od prikazane i nudi dobre argumente koji podupiru tu ideju. Sljedećim poglavljem, naslovljenim *Širenje rimskog svijeta* (153-186), prati promjenu rimske vanjske politike i tematizira ratna zbivanja 3. i 2. st. pr. Kr. kroz nevojne aspekte samih ratova, osvrćući se radije na društveni i politički kontekst bitaka i posljedice koje su proizašle iz toga. Naglasak stavlja na društvene aspekte kao glavni uzrok širenja Rima te kroz prizmu Polibijeva pisanja argumentira da je stabilan rimski „ustav“ omogućio te imperijalističke uspjehe. Poglavlje *Nova politika* (187-225) razmatra period 2. i 1. stoljeća pr. Kr. u kojem se Rim iz grada kojem je sudbina nametnula veličinu kao što je Polibije mislio, pretvorio u hvastava imperijalnog giganta. Autorica argumentira da je promjena vanjske politike dovela do pojave nasilja, da je pojava nasilja mijenjala percepciju društva, a u skladu s mijenjanjem percepcije društva mijenjala se i unutarnja politika. U sedmom poglavlju *Na putu do carstva* (226-264) Beard se vratila u razdoblje kojim je i počela, pa tako daje sliku društvenog i političkog života u 1. st. pr. Kr. Teško je, unatoč njenoj argumentaciji, razumjeti tvrdnju da je Carstvo stvorilo careve, a ne obratno, kao i još zvučniju ideju da je Pompej bio prvi car. Posljednje poglavlje koje se bavi republikanskim dobom, *Kod kuće* (265-300), prikazuje sliku republike u okvirima društva te govori o brakovima, novcu kao i o robovima.

Devetim poglavljem, naslovljenim *Augustove preobrazbe* (301-359), autorica ulazi u carsko razdoblje te objašnjava njegov put od mlada poletna vojskovođe do okorjela starog državnika. U cijelome poglavlju Beard preispituje ideju Augusta kao cara argumentirajući da August nije unio toliko velike promjene u sustav vlasti, zbog čega ga ona naziva princepsom. Sljedeće poglavlje, *Četrnaest careva* (360-401) donosi prikaz Carstva do kraja vladavine Komoda. Autorica tek nešto više prostora posvećuje Kaliguli na samom početku, ali poglavlje se sastoji od pokušaja rekonstrukcije dobrih i loših osobina careva i njihova odnosa sa Senatom, koji su mogle dovesti do toga da se oni danas prikazuju kako se prikazuju. Jedanaesto poglavlje, *Neki imaju, neki nemaju* (402-435) kronika je društvenog života carskog razdoblja kojim autorica opisuje jaz između bogatijeg i siromašnijeg sloja rimskog društva stvarajući radnu klasu kao opoziciju bogatijem

Širenje rimskog svijeta [A Wider World] (153-186) follows the change in Roman foreign policy and discusses wars of 3rd and 2nd centuries BCE through non-battle aspects, addressing the social and political context of war and resulting consequences. She emphasizes social aspects as the main cause of Roman expansion and argues, based on Polybius, that stable Roman “constitution” enabled imperialistic success. Chapter *Nova politika* [New Politics] (187-225) deals with the period of 2nd and 1st centuries BCE when Rome transformed from the city destined for greatness, as Polybius thought, to a boastful imperial giant. Author argues that the change in foreign policy led to violence, violence changed the social perception, and with the change of perception internal policy changed accordingly. In chapter seven, *Na putu do carstva* [From Empire to Emperors] (226-264), Beard is back to where it all started, and gives the image of social and political life in 1st century BCE. It is, however, hard to accept her claim that Empire created the emperors, and not the other way around, as is with even bolder statement that Pompey was the first emperor, regardless of her sound argumentation. Last chapter dealing with Roman Republic, *Kod kuće* [The Home Front] (265-300), presents the image of the Republic in social framework and deals with marriage, money and slaves.

In Chapter nine, named *Augustove preobrazbe* [The Transformation of Augustus] (301-359), author enters the imperial era and explains Augustus’s journey from young and eager general to hardened old statesman. Through the whole chapter Beard questions the idea of Augustus being an emperor arguing the small number of changes he introduced to governing system and she elects to call him princeps. Next chapter, *Četrnaest careva* [Fourteen Emperors] (360-401) deals with emperors till the end of Commodus’ rule. Author gives just a little more thought to Caligula at the very beginning, but the chapter consists of the attempts to reconstruct good and bad features of the emperors and their relationship with the Senate that could have conditioned their portrayal today. Eleventh chapter, *Neki imaju, neki nemaju* [The Haves and Have-Nots] (402-435) is the chronicle of imperial era’s social life, where the author describes the gap between rich and poor people of Rome by depicting the working class as an opposition to the richer non-working class. Last

sloju koji nije morao raditi. Posljednje numerirano poglavlje, *Rim izvan Rima* (436-480), bavi se rimskim provincijama u doba carstva, njihovom romanizacijom i upravom u kojoj je ogromnu ulogu igrala vojska.

Posljednje poglavlje glavnog dijela, premda nije numerirano, zamišljeno je kao epilog. Naslovljeno *Epilog: Prvi rimski milenij* (481-489), predstavlja završnicu rimske povijesti Mary Beard uz argumentaciju da davanjem građanskog prava svim slobodnim stanovnicima države to prestaje biti Rim. Po njoj, postoji aktualno pitanje što je dovelo do Karakalina edikta, ali početak Rima je Romulovo davanje građanstva svim pridošlicama, pa je sasvim razumljivo da će jednak takav čin, gotovo tisuću godina poslije, simbolički i označiti kraj tog istog Rima. Takvu je tvrdnju unatoč smisljenoj argumentaciji teško prihvatiti, jer je Rim oduvijek radio ono što je radio najbolje – adaptirao se. Karakalin edikt svakako predstavlja ulazak u neki drugi period u kojem, istina, građanstvo više neće igrati ulogu, ali će Rim u svojoj moći ipak doživjeti nove vrhunce.

numerated chapter, *Rim izvan Rima* [Rome Outside Rome] (436-480) deals with imperial era Roman provinces, Romanization and administration, where army played a major role.

Last chapter of the main part, though not numerated, is intended to be an epilogue. Named *Epilog: Prvi rimski milenij* [Epilogue: The First Roman Millennium] (481-489), it represents the end of Roman history by Mary Beard, who argues that with civil rights being given to all of the free people, Roman Empire ceased to exist. According to her, there is still actual question as to what led to Caracalla's edict, but the beginning of Rome was Romulus giving citizenship to all the newcomers, so it's only logical that the same act, almost a thousand years later, symbolically marks the end of that same Rome. Such statement is hard to accept, because Rome always did what it did best – adapted. Caracalla's edict certainly represents the entry in another period where citizenship won't hold that much power, but Rome will still achieve new peaks in its might.